

VAI TRÒ CỦA NGƯỜI THẦY TRONG XÂY DỰNG VĂN HÓA ỨNG XỬ TRÊN MẠNG XÃ HỘI

Nguyễn Thị Lê
Trưởng Khoa Khoa học cơ bản

Trong thời đại ngày nay, sử dụng mạng xã hội dần trở thành một nhu cầu trong đời sống tinh thần của con người. Theo thống kê của Digital (01/2021), tỷ lệ người sử dụng mạng xã hội ở Việt Nam là 73,7%, và đang tăng rất nhanh sau từng năm (tăng 10,8% so với năm 2020).

Hiện mạng xã hội có nhiều nền tảng như Facebook, YouTube, Instagram, Zalo, Tiktok, ... giúp chúng ta cập nhật tin tức, kết nối cộng đồng, chia sẻ kiến thức kỹ năng, kinh doanh, giải trí một cách nhanh chóng. Bên cạnh những lợi ích tuyệt vời, cũng giống như nhiều thứ trong cuộc sống, thì mạng xã hội cũng luôn có những nguy hại nhất định, bởi ở đó hiện nay ai cũng có thể tự do chia sẻ thông tin trong khi chưa có đơn vị chính thống nào đứng ra kiểm soát một cách chặt chẽ.

Theo báo cáo về chỉ số văn minh trên không gian mạng (Digital Civility Index) do Microsoft công bố nhân dịp Ngày *Internet An toàn hơn* (Safer Internet Day) vào tháng 2-2021, Việt Nam nằm trong top 5 quốc gia có mức độ văn minh trên không gian mạng thấp nhất. Đây là hồi chuông cảnh báo và khiến chúng ta thực sự phải suy ngẫm.

Chúng ta đã hiểu rằng bản tính của con người là bất chước, môi trường sống có vai trò quan trọng tạo nên nhân cách con người và cảm xúc thì có tính lây lan. Theo tâm lý học, lứa tuổi thanh thiếu niên đang trong giai đoạn phát triển chịu tác động lớn bởi môi trường sống nhiều nhất, mà ở lứa tuổi này, ngoài gia đình thì các mối quan hệ chủ yếu là trên trường lớp. Do vậy, khi những người làm trong môi trường giáo dục, đặc biệt người thầy có tư duy và thái độ sống tích cực, chuẩn mực trong ứng xử thông qua các buổi học, trên trang Facebook cá nhân hay

nhóm Zalo, là khi đó người trò được sống trong bầu khí quyển của tần số năng lượng cao, và theo luật hấp dẫn, chắc chắn tâm trí họ sẽ được lây hưởng dần tư duy tích cực đó, từ tiềm thức rồi biến chuyển âm thầm thành ý thức và hành động.

Chính vì tầm ảnh hưởng lớn của người thầy đến trò như thế mà ý thức và trách nhiệm trong việc xây dựng tấm gương trong giao tiếp ứng xử nói chung và ứng xử trên mạng xã hội nói riêng là điều mà bất kì ai làm trong hoặc quan tâm đến giáo dục nước nhà đều cần thấm đẫm! Với tình hình của Covid-19 hiện nay cũng như xu hướng đào tạo trong tương lai thì hình thức dạy và học online dần là điều hiển nhiên. Ở hình thức dạy học này, giao tiếp, ứng xử thông qua mạng xã hội là phương tiện chính trong quá trình dạy-học. Do đó, việc người thầy tạo ra một môi trường lành mạnh trên mạng xã hội càng trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Sự chuẩn mực trong ứng xử của thầy sẽ là tấm gương để học trò soi vào và ngàn vạn lần giá trị hơn những điều thầy rao giảng về nó.

Tạo hóa vốn diệu kỳ! Tất cả mọi thứ, dù tiêu cực hay tích cực, khi đã hiện tồn trên cuộc đời này thì có nghĩa nó đều có bản phận và giá trị riêng của mình. Vấn đề là chúng ta cần vận hành nó cho đúng chức năng và pha trộn cho vừa liều lượng mà thôi. Chúng ta có quyền tự do lên tiếng, chia sẻ những suy nghĩ của bản thân, chúng ta có quyền và cũng là cần có trách nhiệm để chỉ ra, nói về, lên án những điều sai quấy trong cuộc sống của một cá nhân hay tổ chức nào đó. Điều này là rất cần thiết bởi nó góp tiếng nói phản biện, cái nhìn đa chiều của vấn đề, từ đó giúp cuộc sống trở nên ngày càng hoàn thiện. Dù ở bất cứ đâu thì chúng ta cũng có quyền tự do phát ngôn và chia sẻ rất nhiều thứ, nhưng một khi là phát ngôn trên không gian mạng có nhiều người đọc thì đó không còn là câu chuyện của cá nhân nữa, mà bao trùm tất cả là phát ngôn ấy, chia sẻ ấy cần nằm trong khuôn khổ khung văn hóa ứng xử của xã hội.

Tôi vẫn đọc được ở đâu đó, dù ít thôi, trên Zalo, Facebook, ... những dòng chữ, những nội dung mà thật khó tin nó được phát ra từ người làm trong môi trường giáo dục, đặc biệt người đứng trên bục giảng. Ai rồi cũng có lúc khó chịu và tức giận trước những sự việc, hành động không thuận theo ý mình và đôi khi khiến mình bị tổn thương. Chia sẻ những bức bối của cá nhân lên mạng xã hội là cách của một số người giải tỏa cảm xúc của họ. Mỗi người chọn giải quyết những vướng mắc của cuộc đời mình theo cách riêng, với quan điểm của mình, tôi chưa nói đến sự đúng sai trong tự do ngôn luận, mà đơn thuần chỉ nghĩ rằng người đọc nói chung và học trò nói riêng sẽ nhận được gì khi luôn tiếp cận những thông tin với tần số năng lượng rất thấp như vậy, đó là chưa kể thông tin đăng tải đã được kiểm chứng hay chưa và trên hết thầy đã phản ánh đúng sự thật hay chưa.

Đã có sinh viên chia sẻ với tôi rằng, họ không thoải mái khi có những giảng viên cứ tự chụp và đưa ảnh riêng tư hoặc liên quan đến họ lên Facebook, đặc biệt là những nội dung, hình ảnh mang tính “đim hàng”. Đôi khi chúng ta chỉ là vô tình chia sẻ thông tin, hình ảnh mang tính giải trí cho vui vẻ thôi nhưng vô tình lại làm tổn thương học trò của mình hay một ai đó.

Trong thời gian gần đây, khi dạy và học online đều bỏ ngõ đối với cả thầy và trò khiến một vài điều đáng tiếc đã xảy ra về cách ứng xử của giáo viên với những phát ngôn lệch chuẩn được phát ra khi cơn kiềm chế cảm xúc của người thầy bị vượt quá giới hạn khiến dư luận xôn xao - Thật đáng tiếc! Và tôi lại nghĩ, nghề nào rồi cũng có những thăng trầm của nó, và đối với

nghe dạy học, một khi đã dấn thân vào sự nghiệp trồng người tức là ta đã chấp nhận sự giới hạn ứng xử của mình trong khuôn mẫu của người dẫn đường, kiểm soát tốt tâm lý cá nhân, thận trọng trong phát ngôn và lan tỏa tinh thần thượng võ.

Mặt trái của mạng xã hội đang ngày càng ảnh hưởng đáng kể đến người sử dụng nói riêng và xã hội nói chung. Không cần đâu xa, chỉ cần lướt vài trang Facebook cộng đồng thì ta đều sẽ thấy có rất nhiều status, comment mang tính cá khía, mỉa mai, rất thô tục và thiếu tính xây dựng. Điều này thể hiện sự thiếu trưởng thành, thiếu văn hóa, có thể cả hèn nhát. Việc chia sẻ thông tin, bình luận một cách cảm tính, bôi nhọ nhau vô tội vạ trên mạng xã hội hiện nay đã đến lúc báo động. Đến nỗi, có nhiều người phải nói lời chia tay thậm chí từ giả cõi Facebook, nhóm Zalo vì không muốn mình bị làm phiền hay gặp rắc rối vô ích. Một cách phòng thân, một số nhóm đã tự trang bị cho mình sự an toàn cũng như hạn chế rác rưởi có thể xâm nhập từ việc giao tiếp thiếu chuẩn mực của người tham gia bằng cách yêu cầu những thành viên trước khi vào nhóm phải cam kết tuân thủ những điều khoản nhất định, nếu ai vi phạm, ban quản trị sẽ “out” họ ra khỏi nhóm.

Trong những lần tôi hỏi sinh viên của lớp mình rằng “Bạn tự thấy mình sử dụng Facebook văn minh chưa?” thì đến 80% sinh viên có câu trả lời là “chưa” – dù sao tôi cũng có chút gì đó vui vui với kết quả này. Tôi đã dự đoán trước được kết quả, nhưng có lẽ lòng mình vui là vì tôi biết các em vừa trải qua những phút giây tự vấn mình, để rồi chân thực trong câu trả lời, và trên hết thầy là sự ngộ ra điều mình cần phải thay đổi khi tham gia mạng xã hội. Một khi bạn tự ngộ được mình sai ở đâu thì mới suy nghĩ tiếp được mình cần điều chỉnh gì ở đó, và do đó mới có thể tìm được cách để bước ra khỏi cái vũng sinh lầy đang quỵện dưới chân mình.

Ngày nay, mạng xã hội đã là kênh tương tác rất thuận tiện và hiệu quả giữa thầy với trò, thầy trò cũng liên tục giao tiếp với nhau trên các diễn đàn trong hệ thống phần mềm đào tạo trực tuyến, đặc biệt, trong thời buổi đầu của việc dạy và học trực tuyến như gần đây thường dẫn đến gần như mỗi lớp đều có các nhóm Zalo để thầy trò tiện trao đổi thông tin. Để việc giao tiếp trên các nhóm không bị lệch chuẩn thì ngay ban đầu người giảng viên luôn cần đề cập về khuôn khổ giao tiếp trong nhóm để định hướng ngay cho người học về cách phát ngôn và chia sẻ sau này. Việc các trò ứng xử trên nhóm như thế nào cũng một phần do thầy can thiệp đúng lúc và đúng cách. Hãy bắt đầu từ người thầy! Khi thầy định hướng, rồi trò sẽ theo hướng ấy mà đi. Vấn đề là thầy cần định hướng và hướng thầy định cần chuẩn xác trước thì mới dẫn trò đi cho đúng được.

Tôi luôn dâng trào cảm xúc khi nhìn thấy sự tiến bộ nhất định của trò trong giao tiếp, ứng xử trên nhóm Zalo của lớp, từ khi bắt đầu cho đến khi giảng viên thông báo xóa nhóm để tránh “ngộ độc nhóm Zalo” cho các em. Tôi vui là thế, và cũng cứ vẫn vợ trần trở khi có những sinh viên thổ lộ rằng có những giảng viên, công nhân viên mà cách giao tiếp ứng xử của họ khiến các bạn phiền lòng. Vì sao ư? Vì nhớ các em có hỏi nhiều một chút là liền bị la, cách thầy chia sẻ, hỏi hay trả lời thì cụt lùn kèm thái độ khó chịu, đặc biệt có lần các em còn bị giảng viên móc máy, bêu rêu khi lỡ có câu hỏi ngớ ngẩn hoặc sai.

Phàm là con người thì phải mắc sai lầm, các trò càng có quyền được phép sai bởi chính sự trải nghiệm, những vấp ngã giúp các trò trưởng thành cơ mà. Trong lần kiểm tra trước kiến

thức chuẩn bị học, sinh viên của tôi trả lời hầu như sai hết, và tôi nói vui (nhưng rất thật) với sinh viên rằng khi các bạn trả lời sai nhiều thế thì cô vẫn thấy rất vui là bởi vì sự có mặt của cô mới có ý nghĩa. Giáo viên được ví như người lái đò cũng là vì thế! Nguồn dưỡng chất để nuôi dưỡng tình yêu nghề của thầy chính là sự trưởng thành của trò sau mỗi buổi lên lớp!

Nhận ra vai trò to lớn trong ứng xử của người làm trong môi trường giáo dục là rất cần thiết, và để ứng xử tốt đẹp hơn trên mạng xã hội, nên chẳng mỗi lần chúng ta bấm bàn phím để chuyển tải thông tin đi đến bất kì địa chỉ nào, chậm lại một chút thôi, ta hãy nghĩ 3 điều:

1. Thông tin này có chính xác không?
2. Thông tin này có lợi cho người đọc, cho ai không?
3. Thông tin này có làm cho giá trị của bản thân mình được nâng lên không?

Chậm lại một chút thôi, sau khi cân nhắc đủ 3 điều trên, tôi tin mỗi người sẽ sáng suốt hơn để biết mình nên làm gì. Có lẽ mình sẽ bớt đi những bài chia sẻ vu vơ gây hoang mang hoặc có thể dẫn tới sự hiểu nhầm cho người đọc, bớt đi những dòng trạng thái chỉ nhằm hả dạ cái tôi của mình, bớt đi những hình ảnh gây sự khó chịu cho người liên quan và bớt đi những bình luận không đúng danh phận mà mình đang có.

Ở thời đại mà mạng xã hội đang là kênh truyền thông tin nhanh, nhiều, nhiều và nhiễu nhất, thì một trong những kỹ năng quan trọng trong thế kỉ 21 là sàng lọc và xử lý thông tin. Giữa một rừng thông tin thật giả lẫn lộn, việc định hướng cho trò kỹ năng đánh giá mức độ tin cậy của thông tin để tránh bị sa lầy vào dòng xoáy của môi trường ảo là rất cần thiết, và muốn thế thì người thầy cần có kỹ năng này trước để làm gương.

Để lan tỏa tinh thần lạc quan và sự hướng thiện, nên chẳng, cứ 2 bài viết mình chia sẻ khiến tâm trí người đọc trở nên “nặng hơn” với cái nhìn u ám, thì sẽ kèm theo 8 bài viết giúp người đọc nhận ra điều hay lẽ phải, thêm tin, thêm yêu thương cuộc đời, thêm hy vọng vào tương lai tươi sáng.

Và nên chẳng, để nuôi dưỡng và đắp bồi thêm năng lượng tích cực cho mình, chúng ta cần kỹ lưỡng khi chọn bạn trên Facebook. Ta cứ mạnh dạn bấm nút “unfriend” hoặc “unfollow”, thậm chí “block” đối với những trang Facebook luôn ngập tràn sự bi quan, chửi rủa hay suốt ngày đăng tin tiêu cực nhưng lại hiếm thấy một sự phân tích sâu sắc một cách logic và thuyết

phục về nội dung họ chia sẻ. Bởi đơn giản thôi, khi mà tâm trí một người đã bị choán đầy bởi suy nghĩ tiêu cực, bởi lòng hận thù thì còn rất ít chỗ để chứa những tư duy tích cực, tình yêu thương và tinh thần hướng thượng.

Trong rất nhiều điều tạo nên giá trị của mỗi người thì cách họ sử dụng Facebook, Zalo nói riêng và mạng xã hội nói chung là một trong những điều ấy. Mạng tên “mạng xã hội” cũng có nghĩa là nó phản ánh xã hội, và như vậy, người tham gia mạng xã hội sẽ định vị rất rõ giai tầng họ thuộc về.

Gam màu tối trong ứng xử trên mạng xã hội đang ngày càng tối và lan rộng tác động xấu đến sự phát triển nhân cách của giới trẻ đang rất cần được các cơ quan chức năng kiểm soát và chấn chỉnh kịp thời. Để hạn chế những ảnh hưởng tiêu cực cũng như hướng tới xây dựng môi trường mạng trong sạch hơn nên Quốc hội Việt Nam, nhiều đơn vị, tổ chức, trong đó có Trường Cao đẳng Công Thương Thành phố Hồ Chí Minh đã soạn những quy định liên quan đến việc đăng tải thông tin và ứng xử trên mạng xã hội. Điều này ít nhiều tạo ra một hành lang pháp lý giúp người sử dụng biết những hành vi nên làm cũng như không được phép khi tham gia hoạt động trên mạng xã hội.

Việc ban hành quy định về ứng xử trên mạng xã hội thì đã, đang và sẽ có, nhưng thiết nghĩ, cái quan trọng nhất vẫn là mỗi người hãy tự vấn bản thân, để từ đó hình thành ý thức và trách nhiệm hành động của mình trên mạng xã hội. Càng là người có nhiều ảnh hưởng thì càng phải rèn luyện để giữ gìn hình ảnh cá nhân nhiều hơn. Việc đăng tải văn minh là cách chúng ta tự tôn trọng mình và tôn trọng người đọc.

Hương thơm Chanel được tỏa ra từ lọ nước hoa Chanel, và như thế, ta không thể lan tỏa cái mà mình không có. Rõ ràng là nếu ta dạy người khác cái mà mình không có thì rất khó thuyết phục người học bởi nó chỉ dừng lại ở lý thuyết mà thôi. Cũng có nghĩa là người giáo viên chỉ điều chỉnh sinh viên trong vấn đề ứng xử thuyết phục nhất là bằng chính sự chuẩn mực trong ứng xử của mình, cả bên ngoài và trên mạng xã hội.

Cao đẳng Công Thương Thành phố Hồ Chí Minh vừa tròn 45 tuổi, và trọn vẹn thanh xuân tôi công tác ở ngôi trường thân yêu này! Cùng các đồng nghiệp chúng kiến những thăng trầm, sự chuyển mình và phát triển của Nhà trường để tôi luôn có những niềm tin lớn. Tôi tin rằng, một khi cộng đồng giáo viên và những người làm trong môi trường giáo dục chúng ta cùng ý thức được ưu thế của mình trong sự ảnh hưởng tới nhân cách học trò, để từ đó, cùng nhắc nhở nhau, cùng có vai trò và trách nhiệm chung tay cải thiện, xây dựng và duy trì một môi trường ứng xử lành mạnh trong đời sống nói chung và trên mạng xã hội nói riêng. Chúng ta nhắc nhau cùng lan tỏa những giá trị tốt đẹp để nâng vị thế của Trường, của nghề, của ngành và xứng đáng là tấm gương về ứng xử cho học trò noi theo ■